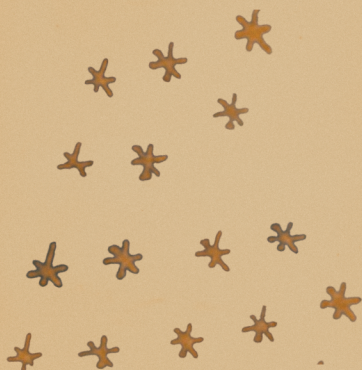

NOVELLEJA

GIOVANNI
BOCCACCION

DECAMERONESTA

GIOVANNI
BOCCACCIO

SUDM. JOEL LEHTONEN

KUSTANTAMO HELMIVYÖ

Novelleja
Decameronesta

Giovanni Boccaccio

Novelleja Decameronesta

Suom. Joel Lehtonen

Kustantamo Helmivyö
Turku 2023

Giovanni Boccaccio: *Novelleja Decameronesta*

Suom. Joel Lehtonen

Julkaissut alun perin Otava 1914.

ISBN 978-952-7469-41-5

Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Sisällysluettelo

7 Juri Nummelin: Boccaccion Decamerone ja Joel Lehtosen suomenнос

11 Werner Söderhjelm: Giovanni Boccaccio ja hänen Decameronensa

Ensimmäinen päivä

29 Ensimmäinen kertomus

48 Kolmas kertomus

52 Seitsemäs kertomus

Toinen päivä

59 Ensimmäinen kertomus

67 Toinen kertomus

77 Neljäs kertomus

85 Viides kertomus

105 Kahdeksas kertomus

129 Yhdeksäs kertomus

Kolmas päivä

149 Kolmas kertomus

163 Kahdeksas kertomus

Neljäs päivä

178 Ensimmäinen kertomus

194 Toinen kertomus

207 Seitsemäs kertomus

213 Kymmenes kertomus

Viides päivä

227 Ensimmäinen kertomus

244 Toinen kertomus

254 Kahdeksas kertomus

263 Yhdeksäs kertomus

Kuudes päivä

274 Neljäs kertomus

278 Kuudes kertomus

282 Kymmenes kertomus

Seitsemäs päivä

295 Neljäs kertomus

Kahdeksas päivä

302 Kolmas kertomus

315 Kuudes kertomus

Yhdeksäs päivä

325 Ensimmäinen kertomus

Kymmenes päivä

334 Kolmas kertomus

344 Yhdeksäs kertomus

372 Kymmenes kertomus

Boccaccion Decamerone ja Joel Lehtosen suomennos

Giovanni Boccacciota (1313–1375) on uutena aikana pidetty yhtenä synkän keskiajan keskellä näkyvistä valopilkuista. Samaan aikaan hänet on nähty myös yhtenä renessanssin edelläkävijöistä. Tarkat historialliset jaottelut ovat tietysti mahdottomia tai turhia, mutta kiinnostavia aikoja Boccaccio joka tapauksessa eli. Hänen on sanottu lisäksi luoneen italian kirjakielen parin muun aikalaisensa kanssa.

Boccaccion lukuisista teoksista tunnetuin on *Decamerone*, jonka monissa kertomuksissa näkyy vapaamielinen asenne esimerkiksi syrjähyppyihin. Useat tarinat kertovat ilkamoiden huijauksista, joita hurskaatkin ihmiset harrastavat päästäkseen sänkkyyh. Boccaccio ei säästä munkkeja eikä nunniakaan: eräässä tarinassa nunnat rakastelevat perätysten mykkää esittävän puutarhurin kanssa. Vaikka kirjan sävy on satiirinen, *Decamerone*ssa ei näy esimerkiksi markiisi de Saden teoksia elähdyttävää pappisvihaa. Hartaat uskonnon harjoittajatkin ovat vain ihmisiä, eivätkä Boccaccion munkit ja nunnat käytä asemaansa hyväkseen. Samalla *Decamerone* tuo esille naisten halut ja himot, ja Boccaccio itse myös pohti naisen asemaa aikansa kulttuurissa, jossa heillä ei ole mahdollisuutta omien mielitekojensa toteuttamiseen. *Decamerone* onkin omistettu naisille, ”piristämään heitä

alakuloisuudessaan ja hehkuvassa kaipauksessaan”, kuten Silvia Hosseini tiivistää *Kirjallisuuden kiihottavassa historiassaan*.

Decamerone on toiminut erotiikan esikuvana pitkään. Saman tien häneltä otti vaikutteita Geoffrey Chaucer, jonka *Canterburyn tarinat* on muodostettu samanlaisen rakenteen varaan, samoin Margareeta Navarralaisen suomentamaton *Heptaméron* (1558). Shakespeare ja Molière ottivat Boccacciolta ideoita näytelmiinsä. Myös markiisi de Sade muokkasi omat aihetta käsittelevät romaaninsa samantyyppisten rakenteiden ja teemojen varaan. Erotiikassa on pitkään säilynyt myös Boccaccion *Tuhannesta ja yhdestä yöstä* nappaama dialoginen rakenne, jossa kirjan henkilöt kertovat toisilleen rohkeita tarinoita.

Suomeksi *Decamerone* on ilmestynyt monta kertaa. Ensimmäisenä asialle ehti Tampereen kirjapaino-osakeyhtiö vuonna 1908, ja sen jälkeen asialle tuli Luukkonen ja Kumpp. vuonna 1910 (kyse voi olla käytännössä samasta firmasta), mutta kääntäjien nimet eivät ole tiedossa.

Joel Lehtosen suomennos vuonna 1914 oli ensimmäinen laajempi yritys teoksen suomentamiseksi, mutta silloinkaan Lehtonen ei saanut suomentaa koko teosta, vaan huoli pidettiin siitä, että kaikkein härskeimmät tarinat eivät pilaisi suomalaisten lukijoiden moraalia. Lehtosen käännöksen julkaisi Otava kunnianarvoisan,

mutta konservatiivisen kirjallisuudentutkijan Werner Söderhjelmin esipuheella varustettuna.

Suomenruotsalaisen modernismin tukijan L. A. Salavan Kustannusliike Daimon julkaisi kirjan *Rakkaustarinoita Decameronesta* vuonna 1926. Vain 95-sivuinen kirja on kokoelma eri tarinoita. Skandaalinkäryisiä käännöksiä ovat olleet Suomen kirjakeskuksen (mikä ikinä lie neekään) *Rakkaustarinoita Decameronista* vuodelta 1928, F. E. Wickströmin suomennos vuodelta 1936 (julkaisijana salaperäinen Te-Vi), K. J. Muukkosen julkaisema vihkokäännös *Prinssi Galeotto* vuodelta 1932 ja turkulaisen Lukumiehen julkaisema erillisinä kirjoina ilmestynyt sarja vuodelta 1947. Siinä teoksen oli kääntänyt saksasta Anja Elenius-Pantzopoulos. Sodanjälkeisen viihteen buumiin liittyviä kirjoja näki divareissa yleisesti vielä 2000-luvun alussa.

Joel Lehtosen suomennoksen julkaisi myös kirjakerho Ex Libris muovisissa korukansissa vuonna 1972. Teoksen oli kuvittanut aikansa taitava, mutta mainoshenkinen piirtäjä Aimo Virtasalo. Lehtosen käännöstä on käytetty myös 1980-luvulla Yleisradion kuunnelma-versioissa.

Vuonna 1947 ilmestyi *Decameronen* ”virallinen” versio Ilmari Lahden ja Vilho Hokkasen käännöksenä, joka on tehty saksasta. Tästä käännöksestä on otettu useita laitoksia, vaikka toisen kielen kautta tehtyä suomennosta on myös kritisoitu kuivakkaana. Joissain pökkari-laitoksissa ei ole koko suomennosta.

Kymmentä päivää tarkoittavaa decamerone-sanaa on käytetty myöhemminkin eroottisissa yhteyksissä, kuten kertovat teokset *Naisten Decamerone* ja *Korona-ajan Decamerone*. Entisen pastorin Veli Toukomiehen kokoama *Suomen kansan tuhmat jutut* (1984) on alaotsikoltaan ”Suomalainen Decamerone”.

Helmivyön laitoksessa käytetään Joel Lehtosen suomennosta sellaisenaan. Lukuiloa hersyvän käännöksen parissa!

Juri Nummelin

Werner Söderhjelm

Giovanni Boccaccio

ja hänen Decameronensa

Boccaccio on luonut taiteellisen kertomakirjallisuuden, on ensimmäisenä antanut elävälle elämälle sijan kirjallisuudessa, ollut tienraivaajana renessanssin elämänhaulun ja ihmistuntemisen ilmaisemiselle sekä ensimmäisenä asettanut realismin, luonnonmukaisuuden, kertomaruoudon varsinaiseksi pohjaksi; hän on sen lisäksi ensimmäisenä antanut italialaiselle proosatyylille sen taiteellisen varmuuden. Siinä lyhyesti hänen merkityksensä ja hänen maailmanmaineensa syyt.

Dante oli ennustanut renessanssia, kooten Jumalaiseen näytelmäänsä ikäänkuin supistetun kuvan keskiajan aatemaailmasta, mutta samalla monin muodoin viitaten eteenpäin. Petrarca ja Boccaccio aloittavat renessanssin, kumpikin innostuneesti antautuen klassilisten kirjailijain tutkimukseen ja humanismin palvelukseen, edellinen sen ohessa luoden uudenaikaisen lemmenrunouden ja isänmaallisen lyriikan, jälkimäinen taas kertomaruoudon.

Giovanni Boccaccio syntyi 1313, luultavasti syksyllä. Hänen isänsä oli firenzeläinen kauppias, äitinsä kotoisin Parisista, naimaton mutta muuten tuntematon, todennäköisesti jonkun ylhäisemmän ranskalaisen porvarin tytär, johon Boccaccino (Boccaccio vanhempi) asia-

matkalla Ranskan pääkaupunkiin oli tutustunut ja jonka hän sitten oli jättänyt: tyttö kuoli luultavasti nuorena, ja siten Boccaccio jo pienokaisena joutui isänsä haltuun.

Isä meni kohta sen jälkeen naimisiin; hän ei näytä enemmän kuin äitipuolikaan miellyttäneen poikaa, joka myöhemmin kirjoittaa kodistaan: "siellä ei koskaan naureta, taikka ainakin hyvin harvoin; talo on pimeä ja kolkko; kylmän, kovan ja ahneen ukon epämiellyttävä näky vaivaa minua alati". Kuusi vuotta hän oli, koulua käytyään, kauppamiehen opissa, mutta kun tämä oli hänelle vastenmielistä, salli isä hänen opiskella oikeustiedettä, jotta hän pääsisi asianajajaksi, mikä ammatti kaupan jälkeen oli tuottavin. Tätä varten lähetettiin nuori Boccaccio Napoliin. Siellä kävi olo hänelle kylläkin hankalaksi, isän taloudellinen asema kun ei millään lailla ollut loistava, ja Boccaccio sai jo nyt kärsiä samaa, mikä tuli häntä vaivaamaan koko hänen ikänsä, nimittäin köyhyyden ja puutteen huolia. Mutta sen sijaan tarjosi Napoli hänelle sielun ja taideaistin ravintoa mitä runsaimmassa määrin. Hovi oli ranskalainen, täynnä oppineita ja runoilijoita, ja kuningas itse, Robert d'Anjou, oli viisas filosofi sekä tieteeseen ja taiteeseen innostunut. Näihin Ranskasta ja Provencesta tulleeihin vaikutuksiin yhtyi vaikutuksia Itämaista, joiden kanssa Napoli oli vilkkaassa kauppayhteydessä, kreikkalainen traditsioni muinaisilta ajoilta, joka vieläkin painoi leimansa elämän hienoihin tapoihin, sekä eteläisen heh-

kuvan luonnon keskellä kehittynyt iloinen maailman-
katsomus ja elämänhalu. Boccaccio joutui kohta seuruste-
lemaan nuoren aateliston kanssa, sillä hänen henki-
set lahjansa, hänen miellyttävä olentonsa, hänen pienet
kokeensa kirjallisuuden alalla olivat hänelle parempa-
na suosituksena tähän piiriin kuin mikään aineellinen
rikkaus olisi ollut. Ja sitten hän yhtäkkiä joutui lemmen
pauloihin. Eräänä pääsiäislauvantaina hän kohtasi kir-
kossa – niin hän itse kertoo – ylevän, kauniin naisen,
johon heti tulisesti rakastui. Tämä kohtausta muistuttaa
liiaksi Petrarcan kertomusta hetkestä, jolloin hän ensi
kerran näki Lauran, voidaksensa olla herättämättä
meissä epäilyksiä. Mutta pääasiassa juttu sentään on
totuudenmukainen. Naisesta ei kuitenkaan ole päästy
selville: tavallisesti väitetään, että hän oli itse kunin-
kaan avioton tytär, Maria d’Aquino, mutta tämä otak-
suma ei ole varmojen tietojen tukema. Täydellä var-
muudella tiedetään vain, että hän oli hienoa sukua,
naimisissa ja alussa Boccacciolle niin suopea kuin tämä
suinkin voi toivoa, mutta että hän sitten jätti runoilijan.
Onnensa ja huolensa on Boccaccio kuvannut nuoruu-
denteoksissaan, jotka ovat joko runomuotoisia tahi suo-
rasanaisia pieniä romaaneja, usein liiaksikin noudatta-
en vanhaa mallia kaikkine vertauskuvineen ja mytolo-
gisine aineksineen. Yksi näistä on kumminkin erityi-
sesti mainittava: proosaromaani *Fiammetta*, jolla on suu-
ri kirjallishistoriallinen merkitys, siinä kun ensi kerran
annetaan seikkaperäinen psykologinen kuvaus sielun

ja tunteiden vaihteista ihmisen rakkauselämässä ja niiden ulkonaisista ilmauksista. Tätä kirjaa vaivaavat, niin kuin muitakin Boccaccion nuoruudentuotteita, liian monet taruopilliset poikkeukset aineesta, toistamiset ja muut pitkäveteisyydet, mutta siinä on todellisuutta ja intohimoa siksi paljon, että sen voi sanoa viittaavan suoranaisesti uuden ajan intohimoisimpiin rakkauden analyysseihin, sellaisiin kuin Goethen *Wertheriin*. Fiammetta on jalosukuinen napolilainen nainen, Panfilo nuori firenzeläinen kauppias, he rakastavat toisiansa sieluiheen ja ruumiineen, Panfilo matkustaa pois, luvaten palata, mutta ei tulekaan takaisin, ja Fiammetta saa kuulla hänen rakastavan toista naista ja antautuu epätoivoon. Tämä pieni toiminta on esitetty erinomaisella taidolla: Boccaccion käyttämät keinot, näyttääkseen rakastavan mielialoja eri puolilta, muistuttavat kerrassaan uudenaikaisia psykologisten romaanien tyyllitempuja, ja ylipäänsä on harvoin maailmankirjallisuudessa naisen rakkauselämän onnea, levottomuutta ja tuskia yhtä liikuttavasti kuvattu. Aivan uudenaikainen ja inhimillinen on myöskin Boccaccion kuvaus Fiammettan miehestä: hiljainen, kunnollinen, kaikin puolin kelpo olento, joka hellästi pitää huolta vaimostaan, kun tämä sairastuu lemmenhuoliinsa, eikä aavista mitään pahaa. Mutta kirja ei olisi aikansa lapsi, jollei siinä myöskin tavattaisi puhtaita renessanssipiirteitä, kuten esim. seuraava, ensimmäisessä kirjassa esiintyvä kuvaus Fiammettan unesta, jonka on syystä sanottu muistuttavan jota-

kin Botticellin freskomaalausta: "Ja tämän ilon täyttämänä, jonka pidin vain omanani, olin istuvini vihreässä ruohossa niityllä, jota auringonsäteiltä suojeli äsken lehteen puhjenneitten puitten antama varjo. Ja valkeilla käsilläni poimin erilaisia kukkia, joista koko kenttä loisti kirjavanaan, kokosin niitä hameeni laskoksiin ja valitsin niistä yhden toisensa perästä sitoakseni itselleni kauniin seppeleen ja sillä koristaakseni päätäni. Ja siten somistettuna, niinkuin Proserpina, kun Pluto hänet ryösti hänen äidiltään, nousin ja vaelsin laulaen eteenpäin kautta nuoren kevään." — Vielä on lisättävä tämän romaanin ansioihin, että se on täynnä eläviä pikkukuvia Napolin tavoista ja kertomuksen tapahtumapaikoilta, jotka suuresti enentävät todellisuusvaikutusta ja nekin puolestaan tekevät kirjasta realistisen suunnan edelläkävijän.

Useimmat näistä Boccaccion ensimmäisistä teoksista kirjoitettiin valmiiksi Firenzessä, jonne hänen isänsä oli hänet kutsunut takaisin 1340 vuoden loppupäivinä. Siellä hän nyt eli muutamia vuosia, hyvin tyytymättömänä sekä julkisiin että yksityisiin oloihin, ja etupäässä kirjoitellen sekä lukien vanhoja klassikkoja. Hän tekee pieniä matkoja, muutamien kirjallisuutta harrastavien pikkuruhtinaitten luo, jotka kutsuvat hänet vieraakseen, mutta 1348 hän jälleen on Napolissa, palaten sieltä kuitenkin jo kahden vuoden kuluttua, isänsä kuoleman johdosta. Tällöin, 1350, hän ensi kerran kohtaa Petrarcan Firenzessä ja solmii suuren humanistin ja runoilijan

kanssa ystävyysliiton, joka on kestävä kuolemaan asti. Oppineisuutensa ja kaunopuheisuutensa vuoksi käytetään häntä Firenzen lähettiläänä sekä valtiollisissa että muissa asioissa, ja niin käy hän nyt muun muassa Petrarcan luona Paduassa saadakseen hänet muuttamaan Firenzeen, missä hänelle tarjotaan loistava paikka; hän käy Tyrolissa, Baijerin herttuan luona, vieläpä paavinkin tykönä Avignonissa. Tähän aikaan hän myös kirjoittaa *Decameronensa*, erään *Corbaccio* (Korppi) nimisen vihlovan satiirin naisia vastaan — johtuen siitä, että hän oli joutunut erään nuoren ja kauniin lesken narrattavaksi — sekä latinankielisiä runoja ja historiallisia teoksia, ja alkaa laatia Danten elämäkertaa. Hän ylläpitää kirjeenvaihtoa Petrarcan kanssa, nuhtelee häntä m.m. kovasti siitä, että hän oli antautunut Milanon itsevaltiaan Viscontin palvelukseen, mutta käy häntä tervehtimässä ja ryhtyy hänen neuvostaan sekä erään kreikkaa osaavan kalabrialaisen, Leontius Pilatuksen, avulla toimenpiteisiin saadaksensa Homeroon käännetyksi latinankielelle. — Kauniin todistuksen näitten molempien nerojen ystävyydestä antaa pari kirjettä, jotka vaihdettiin heidän keskenään erään omituisen tapauksen johdosta. Vuoden 1362 alussa kävi Boccaccion luona eräs salaperäinen henkilö nimeltä Ciani, joka sanoi tuovansa sanan äsken kuolleelta pyhäältä Pietro Petronilta: tämä oli näyssä nähnyt taivaan ja helvetin aukeavan ja Jumalan tuomioiden lankeavan ankarina eräiden syntisten ihmisten päälle, joita Cianin nyt piti valmistaa pikai-

Giovanni Boccaccion Decamerone on italialaisen keskiajan rakastetuimpia tekstejä, erotiikan ja huumorin klassikko, jonka viehätys ei vähene. 1350-luvulla kirjoitettu teos on käännetty suomeksi useaan otteeseen, ja sen on suomennanut myös vanhemman kirjallisuutemme ikiklassikko Joel Lehtonen. Hänen kääntämänsä valikoima ilmestyi vuonna 1914 Otavan julkaisemana.

Lehtosen herkullinen käännös ei ole pitkään aikaan ollut painettuna saatavilla. Helmivyyön julkaisemassa laitoksessa on mukana kirjallisuudentutkija Werner Söderhjelmin alkuperäinen esipuhe sekä Juri Nummelinin lyhyt esittely, jossa käydään läpi muun muassa Decamerone-suomennosten historiaa.

ISBN 978-952-7469-41-5

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

Kannet JT Lindroos

9 789527 469415